

А. П. Чехов: СЛУЧАЙ С КЛАССИКОМ

Собираясь идти на экзамен греческого языка, Ваня Оттепелев перецеловал все иконы. В животе у него перекачивало, под сердцем веяло холодом, само сердце стучало и замирало от страха перед неизвестностью. Что-то ему будет сегодня? Тройка или двойка? Раз шесть подходил он к мамаше под благословение, а уходя, просил тетю помолиться за него. Идя в гимназию, он подал нищему две копейки, в расчете, что эти две копейки окупят его незнания и что ему, бог даст, не попадутся числительные с этими тессараконта и октокайдека.

Воротился он из гимназии поздно, в пятом часу. Пришел и бесшумно лег. Тощее лицо его было бледно. Около покрасневших глаз темнели круги.

– Ну, что? Как? Сколько получил? – спросила мамаша, подойдя к кровати.

Ваня замигал глазами, скривил в сторону рот и заплакал. Мамаша побледнела, разинула рот и всплеснула руками. Штанишки, которые она починяла, выпали у нее из рук.

– Чего же ты плачешь? Не выдержал, стало быть? – спросила она.

– По... порезался... Двойку получил...

– Так и знала! И предчувствие мое такое было! – заговорила мамаша. – Ох, господи! Как же ты это не выдержал? Отчего? По какому предмету?

– По греческому... Я, мамочка... Спросили меня, как будет будущее от «фери», а я... я вместо того, чтоб сказать «ойсомай», сказал «опсомай». Потом... потом... обложенное ударение не ставится, если последний слог долгий, а я... я оробел... забыл, что альфа тут долгая... взял да и поставил обложенное. Потом Артаксерксов велел перечислить энклитические частицы... Я перечислял и нечаянно местоимение впутал... Ошибся... Он и поставил двойку... Несчастный... я человек... Всю ночь занимался... Всю эту неделю в четыре часа

А.П.Чехов: СЛУЧАЈ С КЛАСИКОМ

Спремајући се да пође на испит из грчког језика, Вања Оттепељев је изљубио све иконе. У стомаку му се све превртало, око срца му је било хладно, а само срце му је ударило, замирало од страха пред неизвесношћу. Како ли ће проћи данас? С тројком или с двојком? Једно шест пута прилазио је мами да га благослови, а одлазећи молио је тетку да се помоли за њега. Путем до гимназије уделио је сиромашу две копејке, рачунајући да ће те две копејке искупити његово незнање и да ће му бог дати да не добије као питање на испиту бројеве с оним несрећним тесараконта и октокайдека.

Из гимназије се вратио касно, око пет сати. Дошао је и нечујно легао. Његово мршаво лице било је бледо. Испод поцрвенелих очију тамни колотови.

– Но, шта је? Како је? Колико си добио?

– питала га је мама прилазећи кревету.

Вања је почео да жмирка очима, искривио уста и заплакао. Мама је побледела, зинула од чуда и плеснула рукама. Из руку су јој испале панталонице које је крпила.

– Што плачеш? Да ниси пао? – упитала је она.

– Па ... пао сам... Двојку сам добио ...

– Тачно сам знала! Тачно, тако сам и предосећала! – распричала се мама. – Ох, господе! Па како да не положиш? Зашто? Из ког предмета?

– Из грчког ... Ја сам, мамице...

Питали су ме како ће бити будуће време од »фери«, а ја уместо да кажем »ојсомай«, рекох »опсомай«. Онда ... онда ... дупли нагласак не ставља се кад је последњи слог дуг, а ја ... ја сам се збунио ... заборавио да је алфа ту дуга и ставио сам дупли акценат. Затим ме је Артаксерксов питао да набројим энклитичке облике ... Ја сам набројао, и изненада побркао са заменицама... Погрешио сам... И он ми је дао двојку. Несрећан сам ...ја човек... Сву ноћ сам радио

вставал...

– Нет, не ты, а я у тебя несчастная, подлый мальчишка! Я у тебя несчастная! Щепку ты из меня сделал, ирод, мучитель, злое мое произволение! Плачу за тебя, за дрянью этакую непутящую, спину гну, мучаюсь и, можно сказать, страдаю, а какое от тебя внимание? Как ты учишься?

– Я... я занимаюсь. Всю ночь... Сами видели...

– Молила бога, чтоб смерть мне послал, не посылает, грешнице... Мучитель ты мой! У других дети, как дети, а у меня один-единственный —и никакой точки от него, никакого пути. Бить тебя? Била бы, да где же мне сил взять? Где же, божья матерь, сил взять?

Мамаша закрыла лицо полой кофточкой и зарыдала. Ваня завертелся от тоски и прижал свой лоб к стене. Вошла тетя.

– Ну, вот... Предчувствие мое... – заговорила она, сразу догадавшись, в чем дело, бледнея и всплескивая руками. – Всё утро тоска... Ну-у, думаю, быть беде... Оно вот так и вышло...

– Разбойник мой, мучитель! – проговорила мамаша.

– Чего же ты его ругаешь? – набросилась на нее тетя, нервно стаскивая со своей головки платочек кофейного цвета. – Нешто он виноват? Ты виноватая! Ты! Ну, с какой стати ты его в эту гимназию отдала? Что ты за дворянка такая? В дворяне лезете? А-а-а-а... Как же, беспрерывно, так вот вас и сделают дворянами! А было бы вот, как я говорила, по торговой бы части... в контору-то, как мой Кузя... Кузя-то, вот, пятьсот в год получает. Пятьсот – шутка ли? И себя ты замучила, и мальчишку замучила ученостью этой, чтоб ей пусто было. Худенький, кашляет... погляди: тринадцать лет ему, а вид у него, точно у десятилетнего.

– Нет, Настенька, нет, милая! Мало я его била, мучителя моего! Бить бы нужно, вот что! У-у-у... иезуит, магомет, мучитель мой! – замахнулась она на сына. – Пороть

... Целу ову неделю у четири сата устајао ...

– Не ниси ти, ја сам несрећница, подли дечаче! Ја сам ти несрећница! Тршчицу си од мене направио, ироде, мучитељу, зла судбино моја! Плаћам за тебе, за ђубре нерадничко, пуца ми грбача, мучим се и, може се рећи, патим, а шта имам од тебе? Како учиш?

– Ја... ја учим. Сву ноћ ... Сами сте видели...

– Молила сам бога да ми смрт пошаље, али је он не шаље, мени грешници... Ти си мој мучитељ! Други имају децу, као децу, а ја једног јединог – па ништа од њега, никакве среће. Да те бијем? Била бих те, али одакле ми снага? Где, мајко божја, снаге да нађем?

Мајка је покрила лице пешом и заридала. Вањи се све окренуло од туге и он је притиснуо чело на зид. Ушла је тетка.

– Да, ето... Моје предосећање... – почела је она одмах се досетивши у чему је ствар, бледећи и плескајући рукама. – Читаво јутро ми се савила нека туга... Но, мислим, биће невоље... И тако се и догодило...

– Разбојник, и мучитељ мој! – проговорила је мамица.

– Што га грдиш? – окомила се на њу тетка, нервозно скидајући с главе мрку мараму. – Што је он крив? Ти си крива! Ти! Што си га дала у ту гимназију? Каква си ти племкиња? Хоћете у племиће. А-а-а-а... Како да не, сигурно ће вас у племиће произвести! А да сте урадили како сам ја говорила, да сте га послали у трговце ... у трговину, као мој Кузја ... Кузја ето пет стотина годишње зарађује. Пет стотина, није шала! И себе си намучила и дечачића том ученошћу, пушта остала. Мршав, кашље ... погледај: тринаест му је година, а изгледа баш као да му је десет.

– Не, Насто, не мила моја! Мало сам га тукла, мучитеља мога! Тући га је требало, ето ти шта! Ух, ух, ух... иезуит, мухамед, мучитељ мој! – окомила се она на сина. – Тући те треба али снаге немам. Говорили су

бы тебя, да силы у меня нет. Говорили мне прежде, когда он еще мал был: «Бей, бей»... Не послушала, грешница. Вот и мучаюсь теперь. Постой же! Я тебя выдеру! Постой..

Мамаша погрозила мокрым кулаком и, плача, пошла в комнату жильца. Ее жилец, Евтихий Кузьмич Купоросов, сидел у себя за столом и читал «Самоучитель танцев».

Евтихий Кузьмич – человек умный и образованный. Он говорит в нос, умывается с мылом, от которого пахнет чем-то таким, от чего чихают все в доме, кушает он в постные дни скоромное и ищет образованную невесту, а потому считается самым умным жильцом. Поет он тенором.

– Батюшка! – обратилась к нему мамаша, заливаясь слезами. — Будьте столь благородны, посеките моего... Сделайте милость! Не выдержал, горе мое! Верите ли, не выдержал! Не могу я наказывать, по слабости моего нездоровья... Посеките его вместо меня, будьте столь благородны и деликатны, Евтихий Кузьмич! Уважьте больную женщину!

Купоросов нахмурился и выпустил сквозь ноздри глубочайший вздох. Он подумал, постучал пальцами по столу и, еще раз вздохнув, пошел к Ване.

– Вас, так сказать, учат! – начал он. – Образовывают, ход дают, возмутительный молодой человек! Вы почему?

Он долго говорил, сказал целую речь. Упомянул о науке, о свете и тьме.

– Н-да-с, молодой человек!

Кончив речь, он снял с себя ремень и потянул Ваню за руку.

– С вами иначе нельзя! — сказал он.

Ваня покорно нагнулся и сунул свою голову в его колени. Розовые, торчащие уши его задвигались по новым триковым брюкам с коричневыми лампасами...

Ваня не издал ни одного звука.

Вечером, на семейном совете, решено было отдать его по торговой части.

ми раније кад си био још мали: туци , туци... Нисам послушала, грешна ја. И ето сад се мучим. Чекај мало! Премлатићу те ја! Чекај ...

Мама је запретила моком песницом и, плачући, пошла у самчеву собу. Њен самац, Јефтихије Кузмич Купоросов, седио је у својој соби за столом и читао »Како ћете сами научити да плешете«. Јефтихије Кузмиц је човек паметан и образован. Говори кроз нос, умива се сапуном који мирише неким мирисом од којег сви у кући кијају, једе у посне дане мрсно и тражи образовану невесту, и због тога се сматра најпаметнијим самцем. Пева тенор.

– Баћушка – обратила му се мама обливајући се сузама. – Будите тако племенити, истуците овога мога... Учините ми то! Пао је, тешко мени! Верујете ли, пао је! Ја не могу да га казним због тога што сам слабог здравља... истуците га уместо мене, будите добри и деликатни, Јефтихије Кузмичу! Учините болесној жени!

Купоросов се намрштио и испустио кроз ноздрве духок уздах. Промислио је, ударио прстима ро столу и још једном уздахнувши пошао Вањи.

– Вас су, такорећи, дали у школу! – почео је он. – Образују вас, на прави пут вас изводе, немирни млади човече! А ви тако?

Дуго је говорио, читав говор је одржао. Поменуо је науку. Светлост и таму.

– М-да, млади човече!

Кад је завршио говор, скинуо је са себе каиш и повукао Вању за руку.

– Са вама се не може друкчије! – рекао је.

Вања се покорно сагнуо и гурнуо му главу међу колена. Његове румене клемпаве уши су се узмувале по новим панталонама од трикоа са мрким обрубом...

Вања није гласа пустио. Увече је на породичном савету одлучено да га треба дати у трговину.